కేంద్ర బడ్జెట్ 2024-25

ముఖ్యాంశాలు

- మొత్తం బడ్జెట్– రూ.48,20,512 కోట్లు
- రెవెన్యూ వసూళ్లు– రూ.31,29,200 కోట్లు
- మూలధన వసూళ్లు– రూ.16,91,312 కోట్లు
- రెవెన్యూ వ్యయం– రూ.37,09,401 కోట్లు
- మూలధన వ్యయం– రూ.11,11,111 కోట్లు
- రెవెన్యూ లోటు– రూ.5,80,201 కోట్లు (జీడీపీలో 1.8 శాతం)
- వాస్తవిక రెవెన్యూ లోటు– రూ.1,89,423 కోట్లు (జీడీపీలో 0.6 శాతం)
- ద్రవ్యలోటు– రూ.16,13,312 కోట్లు (జీడీపీలో 4.9 శాతం)
- ప్రాథమిక లోటు– రూ.4,50,372 కోట్లు (జీడీపీలో 1.4 శాతం)

కీలక రంగాల కేటాయింపులు

- వ్యవసాయం– రూ.1,32,470 కోట్లు
- కమ్యూనికేషన్స్– రూ.1,37,293 కోట్లు
- మహిళా శిశు సంక్షేమం– రూ.26,092 కోట్లు
- ఆరోగ్యం– రూ.90,958 కోట్లు
- రోడ్డు రవాణా– రూ.2,78,000 కోట్లు
- ఎరువుల శాఖ– రూ.1,68,500 కోట్లు
- విద్య– రూ.1,20,628 కోట్లు
- హోం శాఖ– రూ.2,19,643 కోట్లు

కీలక పథకాల కేటాయింపులు

- పీఎం కిసాన్ సమ్మాన్ నిధి– రూ.60,000 కోట్లు
- జాతీయ ఆరోగ్య మిషన్ (అర్బన్)– రూ.28,783 కోట్లు
- ఉపాధి హామీ పథకం– రూ.86,000 కోట్లు
- ప్రధాన మంత్రి ఆవాస్ యోజన– రూ.84,671 కోట్లు
- స్వచ్ఛ భారత్– రూ.12,192 కోట్లు
- గరీబ్ కల్యాణ్ అన్న యోజన– రూ.2,05,251 కోట్లు
- ఆయుష్మాన్ భారత్– రూ.7,300 కోట్లు
- జల్ జీవన్ మిషన్– రూ.70,163 కోట్లు
- సమగ్ర శిక్ష– రూ.37,500 కోట్లు
- గ్రామ సడక్ యోజన– రూ.19,000 కోట్లు
- నదుల అనుసంధానం– రూ.4,000 కోట్లు

సబ్సిడీలు

పెట్రో ఉత్పత్తులు

- 2022–23– రూ.6,817 కోట్లు
- 2023–24– రూ.12,240 కోట్లు
- 2024–25– రూ.11,925 కోట్లు

ఆహారం

- 2022–23– రూ.2,72,802 కోట్లు
- 2023–24– రూ.2,12,332 కోట్లు
- 2024–25– రూ.2,05,250 కోట్లు

ఎరువులు

- 2022–23– రూ.2,51,339 కోట్లు
- 2023–24– రూ.1,88,894 కోట్లు
- 2024–25– రూ.1,64,000 కోట్లు

ధరలు తగ్గేవి

- కొన్ని రకాల క్యాన్సర్ మందులు
- మెడికల్ ఎక్స్‌రే యంత్రాలు
- మొబైల్ ఫోన్లు, చార్జర్లు
- చేపలు, రొయ్యల మేత
- తోలు వస్తువులు
- పాద రక్షలు
- వస్త్రాలు, బంగారం, వెండి

ధరలు పెరిగేవి

- బంగారు కడ్డీలు
- కృత్రిమ ఆభరణాలు
- సిగరెట్లు
- వంటగది చిమ్నీలు
- కాంపౌండ్ రబ్బర్
- కాపర్ స్క్రాప్
- దిగుమతి చేసుకున్న టెలికాం పరికరాలు
- 2024 నాటికి దేశాన్ని 'వికసిత్ భారత్'గా మార్చడమే లక్ష్యమని వెల్లడి
- GYAN– ఈ 4 వర్గాలకు ప్రాధాన్యం ఇచ్చారు.
- G– గరీబ్, Y– యువ, A– అన్నదాత, N– నారీ

రూపాయి రాక

- ఆదాయ పన్ను– 19 శాతం
- కేంద్ర ఎక్సైజ్ సుంకం– 5 శాతం
- జీఎస్‌టీ పన్నులు– 18 శాతం
- కార్పొరేషన్ పన్ను– 17 శాతం
- కస్టమ్స్ సుంకం– 4 శాతం
- పన్నేతర ఆదాయం– 9 శాతం
- అప్పులు– 27 శాతం
- రుణేతర మూలధన రాబడి– 1 శాతం

రూపాయి పోక

- పన్నులు, సుంకాల్లో రాష్ట్రాల వాటా– 21 శాతం
- వడ్డీ చెల్లింపులు– 19 శాతం
- కేంద్ర రంగ పథకాలు– 16 శాతం
- రక్షణ– 8 శాతం
- కేంద్ర ప్రాయోజిత పథకాలు– 8 శాతం
- ఆర్థిక సంఘం బదిలీలు, ఇతర బదిలీలు– 9 శాతం
- రాయితీలు– 6 శాతం
- పింఛన్లు– 4 శాతం
- ఇతర వ్యయం– 9 శాతం

బడ్జెట్ థీమ్

- ఎంప్లాయ్‌మెంట్
- స్కిల్లింగ్
- ఎంఎస్ఎంఈఎస్
- మిడిల్ క్లాస్

నవ ప్రాధాన్యతలు

1) వ్యవసాయ రంగంలో ఉత్పాదకత

- వ్యవసాయ, అనుబంధ రంగాలకు రూ.1.52 లక్షల కోట్ల కేటాయింపులు
- అన్ని వాతావరణ పరిస్థితులను తట్టుకునే 109 రకాల కొత్త వంగడాలు రైతులకు అందుబాటులోకి
- రెండేండ్లలో కోటి మంది రైతులు సేంద్రీయ సాగు బాట పట్టేలా చర్యలు

బడ్జెట్ సమగ్ర స్వరూపం (రూ.కోట్లలో)

	2022–2023 వాస్తవ గణాంకాలు	2023–2024 సవరించిన అంచనాలు	2023–2024 తాత్కాలిక వాస్తవ గణాంకాలు	2024–2025 బడ్జెట్ అంచనాలు
1. రెవెన్యూ వసూళ్లు	23,83,206	26,99,713	27,28,412	31,29,200
2. పన్ను ఆదాయం	20,97,786	23,23,918	23,26,524	25,83,499
3. పన్నేతర ఆదాయం	2,85,421	3,75,795	4,01,888	5,45,701
4. మూలధన వసూళ్లు	18,09,951	17,90,773	17,14,130	16,91,312
5. రుణాల తిరిగి వసూళ్లు	26,161	26,000	27,338	28,000
6. ఇతర మూలధన వసూళ్లు	46,035	30,000	33,122	50,000
7. అప్పులు, ఇతర వసూళ్లు	17,37,755	17,34,773	16,53,670	16,13,312
8. మొత్తం వసూళ్లు	41,93,157	44,90,486	44,42,542	48,20,512
9. మొత్తం వ్యయం	41,93,157	44,90,486	44,42,542	48,20,512
10. రెవెన్యూ ఖాతా	34,53,132	35,40,239	34,94,036	37,09,401
11. వడ్డీ చెల్లింపులు	9,28,517	10,55,427	10,63,871	11,62,940
12. మూలధన ఆస్తుల కోసం కేటాయించిన గ్రాంట్లు	3,06,264	3,21,190	3,03,787	3,90,778
13. మూలధన ఖాతా	7,40,025	9,50,246	9,48,506	11,11,111
14. రెవెన్యూ లోటు (10-1)	10,69,926 (4.0%)	8,40,527 (2.8%)	7,65,624 (2.6%)	5,80,201 (1.8%)
15. ప్రభావిత రెవెన్యూ లోటు (14-12)	7,63,662 (2.8%)	5,19,337 (1.8%)	4,61,837 (1.6%)	1,89,423 (0.6%)
16. ద్రవ్య లోటు-(1+5+6)	17,37,755 (6.4%)	17,34,773 (5.8%)	16,53,670 (5.6%)	16,13,312 (4.9%)
17. ప్రాథమిక లోటు (16-11)	8,09,238 (3.0%)	6,79,346 (2.3%)	5,89,799 (2.0)%	4,50,372 (1.4%)

- రైతులు, వారి భూములు కవరేజీ తదితరాల కోసం మూడేండ్లలో డిజిటల్ పబ్లిక్ ఇన్‌ఫ్రాస్ట్రక్చర్ అభివృద్ధి

2) నైపుణ్యాభివృద్ధి

- ఏ పథకంలోనూ లబ్ధిదారులు కాని యువతకు ఉన్నత విద్య కోసం రూ.10 లక్షల దాకా రుణాలు.
- 5 సంవత్సరాల్లో 20 లక్షల మంది యువతకు నైపుణ్యాభివృద్ధి శిక్షణ.
- ఉద్యోగికి, యజమానికి లాభించేలా పీఎఫ్ ప్రోత్సాహకాలు తదితరాలు.
- ప్రత్యేకించి మహిళల కోసం పలు చర్యలు.
- 5 పథకాలతో కూడిన సమగ్ర 'ప్రధాన మంత్రి ప్యాకేజీ'

3) మానవ వనరుల అభివృద్ధి సామాజిక న్యాయం

- పలు రాష్ట్రాల్లో పారిశ్రామిక, హెరిటేజ్ కారిడార్ల అభివృద్ధి
- 63 వేల గిరిజన గ్రామాల సమగ్రాభివృద్ధికి ప్రత్యేక పథకం
- మహిళలు, బాలికల అభ్యున్నతి పథకాలకు రూ.3 లక్షల కోట్లు
- ఈశాన్య ప్రాంతాల అభివృద్ధిపై ప్రత్యేక దృష్టి

4) నిర్మాణ సేవ రంగాలు

- తయారీ రంగంలో ఎంఎస్ఎంఈల కోసం రుణ హామీ పథకాలు
- థర్డ్ పార్టీ గ్యారంటీ లేకుండా రూ.100 కోట్ల దాకా రుణాలు
- ముద్రా రుణాల పరిమితి రూ.20 లక్షలకు పెంపు
- ప్రభుత్వ, ప్రైవేట్ భాగస్వామ్యంలో ఈ కామర్స్ ఎగుమతి హబ్‌లు

5) పట్టణాభివృద్ధి

- 30 లక్షల కంటే ఎక్కువ జనాభా ఉన్న 14 నగరాల సమగ్రాభివృద్ధికి రవాణా ఆధారిత ప్రణాళికలు, వ్యూహాలు
- ప్రధాని పట్టణ ఆవాస్ యోజన 2.0 కింద కోటి మంది పట్టణ పేద, మధ్య తరగతి కుటుంబాలకు ఇళ్లు
- ఎంపిక చేసిన నగరాల్లో వచ్చే ఐదేండ్లలో ఏటా 100 చొప్పున వీధి మార్కెట్లు

6) ఇంధన భద్రత

- ఉపాధి, వృద్ధి తదితరాలతో పాటు పర్యావరణహితాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకుంటూ సంప్రదాయేతర ఇంధన వనరులకు మరింత ప్రోత్సాహం.
- కరెంట్ నిల్వ కోసం పంప్డ్ స్టోరేజీ ప్రాజెక్టులకు ప్రోత్సాహం ప్రైవేట్ రంగ భాగ్యస్వామ్యంలో చిన్న, మాడ్యూల్ అణు రియాక్టర్ల అభివృద్ధి.

7) మౌలిక సదుపాయాలు

- దీర్ఘకాలిక లక్ష్యంతో రూ.11.11 లక్షల కోట్ల కేటాయింపులు, రాష్ట్రాలకు దీర్ఘకాలిక వడ్డీలేని రుణాలకు రూ.1.5 లక్షల కోట్ల కేటాయింపులు
- పలు రాష్ట్రాల్లో పర్యాటక తదితర కారిడార్ల అభివృద్ధి

8) ఇన్నోవేషన్ రీసెర్చ్

- పరిశోధన, నమూనా అభివృద్ధి కోసం అనుసంధాన్ నేషనల్ రీసెర్చ్ ఫండ్
- ప్రైవేట్ రంగ సమన్వయంతో పరిశోధనలు, ఆవిష్కరణలకు ప్రోత్సాహమిచ్చేందుకు రూ.లక్ష కోట్ల ఫైనాన్సింగ్ పూల్
- అంతరిక్ష ఆర్థికాన్ని వచ్చే పదేండ్లలో కనీసం 5 రెట్లు విస్తరణ, అందుకు ఈ బడ్జెట్‌లో రూ.1000 కోట్లు కేటాయింపు.

ఆదాయ పన్ను

కొత్త పన్ను విధానంలో ఇప్పటివరకు ఉన్న శ్లాబులు

ఆదాయం (రూపాయల్లో)	పన్ను%
3,00,000 వరకు	లేదు
3,00,001-6,00,000	5
6,00,001-9,00,000	10
9,00,001-12,00,000	15
12,00,001-15,00,000	20
15,00,001 ఆ పైన	30

2024-25 కొత్త బడ్జెట్ ప్రతిపాదనల ప్రకారం

ఆదాయం (రూపాయల్లో)	పన్ను%
3,00,000 వరకు	లేదు
3,00,001-7,00,000	5
7,00,001-10,00,000	10
10,00,001-12,00,000	15
12,00,001-15,00,000	20
15,00,001 ఆ పైన	30

పాత పన్ను విధానం

ఆదాయం (రూపాయల్లో)	పన్ను%
సాధారణ వ్యక్తులకు	
2,50,000 వరకు	లేదు
2,50,001-5,00,000	5
5,00,001-10,00,000	20
10,00,001 ఆపైన	30
60–85 ఏళ్ల వారికి	
3,00,000 వరకు	లేదు
3,00,001-5,00,000	5
5,00,001-10,00,000	20
10,00,001 ఆ పైన	30
85 ఏళ్లు దాటినవారికి	
5,00,000 వరకు	లేదు
5,00,001-10,00,000	20
10,00,001 ఆపైన	30

9) భావితర సంస్కరణలు

- భూములన్నింటికీ ప్రత్యేక ల్యాండ్ పార్సిల్ ఐడెంటిఫికేషన్ నంబర్ లేదా భూ ఆధార్
- భూ రిజిస్ట్రీ ఏర్పాటు, రైతుల రిజిస్ట్రీలో లింకేజీ
- జీఐఎస్ (జాగ్రఫిక్ ఇన్ఫర్మేషన్ సిస్టమ్) మ్యాపింగ్‌తో పట్టణ ప్రాంత భూ రికార్డుల డిజిటలైజేషన్
- అన్ని రకాల కార్మిక సేవలు ఒకతాటిపైకి, సంబంధిత పోర్టళ్లతో ఈ–శ్రమ్ పోర్టల్ అనుసంధానం.

గిరిజనుల సామాజిక, ఆర్థికాభ్యున్నతి

జన్ జాతీయ ఉన్నత్ గ్రామ అభియాన్

- గిరిజనుల సామాజిక, ఆర్థిక పరిస్థితుల మెరుగుదలకు కేంద్రం బడ్జెట్‌లో ప్రత్యేక పథకాన్ని ప్రవేశ పెట్టింది.
- వారి సంక్షేమాన్ని ఆకాంక్షించి 'ప్రధాన మంత్రి జన్ జాతీయ ఉన్నత్ గ్రామ్ అభియాన్'కు శ్రీకారం చుడుతున్నట్లు నిర్మలా సీతారామన్ ప్రకటించారు.
- అత్యధిక గిరిజన జనాభా ఉన్న గ్రామాలు, జిల్లాల్లో ఈ పథకాన్ని అమలు చేయనున్నామని 63,000 గిరిజన గ్రామాల్లోని 5 కోట్ల మంది గిరిజనులకు 'జన జాతీయ ఉన్నత్ గ్రామ్ అభియాన్' కింద లబ్ధి చేకూరనుందని పేర్కొన్నారు.

పెట్టుబడుల ఉపసంహరణ

- 2024–25 ఆర్థిక సంవత్సరంలో పెట్టుబడుల ఉపసంహరణ లక్ష్యాన్ని రూ.50,000 కోట్లుగా బడ్జెట్‌లో కేంద్రం నిర్దేశించుకుంది.

పన్నాల శ్రవణ్ కుమార్
ఎకనామిక్స్ ఫ్యాకల్టీ,
9866709280
హైదరాబాద్